

9 ตุลาคม วันไปรษณีย์โลก

นำเสนอเมื่อ : 9 ต.ค. 2552

ในวันที่ 9 ตุลาคม ของทุกๆ ปี จะมีการจัดงานเฉลิมฉลอง วันไปรษณีย์โลก (World Post Day) ซึ่งถือเป็นการครบรอบการก่อตั้งองค์การไปรษณีย์สากล (UPU) ขึ้นในปี 1874 ที่เมืองสวิตส์, เบิร์น และได้ประกาศให้วันนี้เป็นวันไปรษณีย์โลก โดยมติที่ประชุมองค์การไปรษณีย์สากลของโตเกียวประเทศญี่ปุ่นในปี 1969

นับแต่นั้นมาประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ร่วมกันเฉลิมฉลองในวันนี้ของทุกปี ที่ทำการไปรษณีย์ในหลาย ๆ ประเทศใช้เป็นวันแนะนำสินค้าและบริการใหม่ๆ ของไปรษณีย์ และมีการจัดทำไปรษณียากรชุดพิเศษขึ้นมาเพื่อจัดจำหน่ายโดยมีระยะสิ้นสุดในวันที่ 9 ตุลาคม จะมีการส่งสารวันไปรษณีย์โลก จาก ผู้อำนวยการขององค์การไปรษณีย์สากลไปยังที่ทำการไปรษณีย์ทุกแห่งทั่วโลก เพื่ออ่านคำเฉลิมฉลองผ่านสื่อไปทั่วโลก

ที่มา www.aksorn.com

การไปรษณีย์ในประเทศไทย

สำหรับกำเนิดของการไปรษณีย์ในประเทศไทยนั้นย่อมกล่าวได้ว่าได้รับอิทธิพลจากการที่กงสุลอังกฤษได้นำเอาระบบการติดต่อสื่อสาร ทางไปรษณีย์มาใช้ติดต่อระหว่างกรุงเทพฯ กับ สิงคโปร์ กล่าวคือ ในราวปี พ.ศ. 2410 ปลายรัชสมัยแผ่นดินรัชกาลที่ 4 ประเทศไทยได้มีการติดต่อค้าขายและสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศมากขึ้น มีสถานกงสุลต่างประเทศเข้ามาตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ หลายแห่ง ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับชาวต่างประเทศในเรื่องธุรกิจการค้า การศาสนามีความใกล้ชิดกันยิ่งขึ้นกว่ากาลก่อน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องติดต่อส่งข่าวไปมากับต่างประเทศมากขึ้น กงสุลอังกฤษเห็นความจำเป็นดังกล่าวนี้ จึงได้จัดการเปิดรับบรรดาจดหมายเพื่อส่งไปมาติดต่อกับต่างประเทศขึ้น โดยใช้สถานที่ที่ศึกษามหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์แห่งแรกหลังกงสุลอังกฤษเปิด ทำการ โดยใช้ตราไปรษณียากรของสหพันธรัฐมัลลาลยาและอินเดีย ซึ่งพิมพ์อักษร "B" ประทับลงบนดวงตราไปรษณียากรนั้น ๆ แทนคำว่า "Bangkok" จำหน่ายแก่ผู้ต้องการส่งจดหมายไปต่างประเทศ แล้วส่งจดหมายเหล่านั้นไปประทับตราวันที่ที่สิงคโปร์ โดยฝากไปกับเรือค้าขายภายใต้ธงอังกฤษเพื่อให้ที่ทำการไปรษณีย์สิงคโปร์จัดส่งจดหมายนั้นไปปลายทาง (การรับ-ส่งจดหมายของกงสุลนี้ ได้มีมาชานานจนกระทั่ง พ.ศ. 2425 จึงได้เลิกไป)

การเริ่มงานไปรษณีย์ติดต่อกันต่างประเทศโดยกงสุลอังกฤษเป็นผู้จัดการนี้คงจะยังความสนใจให้บังเกิดขึ้นแก่ประชาชนชาวไทยหาหนอยไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่พระบรมวงศานุวงศ์ และขุนนางผู้ใหญ่ดังจะเห็นได้จาก การสื่อสารในรูปการไปรษณีย์ที่เกิดขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. 2418 -2419 ภายในพระบรมมหาราชวังและเขตพระนครชั้นใน

ในปีพ.ศ.2418 มีพระบรมวงศานุวงศ์ประกอบด้วยเจ้านายรวม 11 พระองค์ ภายใต้การนำของ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ ทรงรวมกันออกหนังสือพิมพ์รายวันขึ้นฉบับหนึ่ง มีชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า "Court" และภาษาไทยว่า "ข่าวราชการ" เป็นหนังสือแจ้งข่าว ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับราชการและความเป็นไปภายในพระราชสำนัก ซึ่งได้พิมพ์ออกเป็นฉบับแรกเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2418 ความมุ่งหมายในการจัดพิมพ์หนังสือนี้ขึ้นแต่เดิม พระบรมวงศานุวงศ์กลุ่มนี้ได้ตั้งพระทัยที่จะผลัดเวรกันทรงนิพนธ์เรื่องสำหรับจะทูลเกล้าฯ ถวาย และบอกกันใน หมูเจ้านาย

ครั้นเมื่อหนังสือพิมพ์ข่าวราชการปรากฏขึ้นไม่ช้าก็มิได้มีผู้สนใจต้องการพากันมาทูลขอมากขึ้น ต้องพิมพ์เป็นจำนวนมากฉบับกว่าที่ทรงคาดหมายไว้แต่เดิมหลายเท่าจึงจำต้องคิดราคาพอคมทุนที่ลงไปส่วนการจำหน่ายนั้น ขึ้นเดิมผู้ต้องการต้องไปรับหนังสือที่สำนักงาน ณ หอพิพิธยาศม ในพระบรมมหาราชวังทุกวัน ต่อมาการไปรับหนังสือไม่พร้อมกันต้องเก็บหนังสือรอค้างไว้จ่ายเป็นจำนวนมาก จึงเป็นความจำเป็นอันหนึ่งที่ทำให้การไปรษณีย์เกิดขึ้น ผู้ทรงเป็นต้นคิดในการนี้ คือสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ พระองค์ทรงโปรดให้มีบุรุษเดินหนังสือข่าวราชการส่งให้แก่สมาชิกขึ้นเรียกว่า "โปสตแมน" และเนื่องในการส่งหนังสือนี้จึงทรงโปรดให้มีตัว "แสตมป์" ขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยสำหรับใช้เป็นค่าเดินส่งหนังสือแล้วเลยทรงอนุญาตให้สมาชิกผู้รับหนังสือข่าวราชการซื้อตัวแสตมป์นั้นไปปิดจุดหมายของตนในเมื่อต้องการให้บุรุษผู้เดินหนังสือข่าวราชการนี้ช่วยเดินจดหมายให้ หนังสือข่าวราชการนี้ได้ออกมาชั่วระยะเวลาหนึ่งและได้หยุดเลิกไปเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2419 จึงเป็นเหตุให้การส่งหนังสือและจดหมายถึงกันโดยทางไปรษณีย์พิเศษที่ได้จัดทำขึ้นในครั้งนั้นต้องเลิกไปด้วย

มีหลักฐานปรากฏในจดหมายเหตุของหลวงวาประมาณกลางปี พ.ศ. 2423 เจ้าหมื่นเสมอใจราช (ข่าวราชการสำนักในต้นรัชกาลที่ 5) ได้มีหนังสือกราบบังคมทูลพระกรุณาต่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขอให้ทรงพระราชดำริจัดตั้งการไปรษณีย์ขึ้นในประเทศไทย เรื่องการจัดตั้งการไปรษณีย์ตามที่เจ้าหมื่นเสมอใจราช ได้นำความกราบบังคมทูลคงจะต้องด้วยพระราชดำริของพระองค์ท่านแต่ทรงเห็นว่าเป็นงานใหญ่ ต้องใช้ทุนรอนมาก หากพลาดพลั้งไปจะเสียหายได้ ควรที่จะได้ศึกษาดูประเทศใกล้เคียงเพื่อเป็นประสบการณ์และแนวทางก่อน จึงโปรดฯ ให้เจ้าหมื่นเสมอใจราชเดินทางไปศึกษาดูงานการไปรษณีย์ที่ประเทศจีนและประเทศญี่ปุ่นซึ่งก็ได้รับความสำเร็จเป็นอย่างดีและทรงมีพระราชดำริว่าสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ ทรงสนพระทัยและทรงเข้าใจเรื่องการไปรษณีย์ตั้งแต่เมื่อครั้งทรงออกหนังสือข่าวราชการ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ เป็นผู้นำในการจัดตั้งการไปรษณีย์ขึ้น เมื่อวันที่อาทิตย์ขึ้น 6 ค่ำ เดือน 8 ปีมะเส็ง ตรีศก จุลศักราช 1243 (ตรงกับวันที่ 2 กรกฎาคม 2424) โดยรวมมือกับ เจ้าหมื่นเสมอใจราช

การดำเนินการเพื่อจัดตั้งการไปรษณีย์ขึ้นในประเทศไทยได้ดำเนินต่อมาโดยได้มีชาวต่างประเทศช่วยเหลือดำเนินการด้วยที่สำคัญคือ นายเฮนรี อาลาบาสเตอร์ จนกระทั่งในวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2426 สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ ทรงมีหนังสือลงวันพฤหัสบดีแรม 14 ค่ำ เดือน 8 ปีมะแม เบญจศก 1245 กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้ทรงทราบวา การเตรียมการต่าง ๆ เกือบจะเรียบร้อยแล้ว เห็นควรที่จะประกาศเปิดการไปรษณีย์ขึ้นในกรุงเทพฯ ในวันที่ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 9 ปีมะแม เบญจศก 1245 (ตรงกับวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2426) และขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้มีกฎหมายแผ่นดินสำหรับการไปรษณีย์ขึ้นไว้เป็นหลักฐานตามความเห็นช

อบของนายอาลาบาสเตอร์ ซึ่งเสนอหลักการไว้และหลังจาก ทรงพระราชวินิจฉัยแล้วให้ใช้บังคับได้ จึงนับว่าเป็นกฎหมาย ไปรษณีย์ฉบับแรกของไทย

อย่างไรก็ตามในระยะเวลาใกล้เคียงกันสถานกงสุลอังกฤษซึ่งได้เปิดดำเนินการรับส่งจดหมายระหว่างกรุงเทพฯ กับ สิงคโปร์มาตั้งแต่ตอนปลายรัชกาลที่ 4 ได้มีหนังสือถึงรัฐบาลไทยลงวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2426 อ้างว่าชาวหลวงใหญ่ที่สิงคโปร์ ให้สอบถามรัฐบาลไทยเรื่องรัฐบาลสิงคโปร์ มลายู (Straits Settlement) ขอจัดตั้งไปรษณีย์สาขาของอังกฤษขึ้นที่กรุงเทพฯ รวมทั้งขอมีอำนาจสิทธิขาดในการจำหน่ายตราไปรษณียากร และ รับฝากจดหมายติดต่อกับต่างประเทศทั้งหมด โดยนายนิวแมน (Newman) ราชการแทนกงสุลอังกฤษในขณะนั้นอ้างว่า นายบิลเดรฟ กงสุลอังกฤษได้พบกับรัฐบาลไทยหลายครั้งแล้ว แต่ทางรัฐบาลไทยได้มีหนังสือ ลงวันจันทร์แรม 11 ค่ำ เดือน 8 ปีมะแม เบญจศก 1245 (ตรงกับวันที่ 30 กรกฎาคม 2426) ตอบกงสุลอังกฤษไปว่าไม่เคยเจรจากับ นายบิลเดรฟ เกี่ยวกับเรื่องนี้แต่อย่างใดและไม่อนุญาตให้รัฐบาลสิงคโปร์ มลายู จัดตั้งที่ทำการไปรษณีย์สาขา เพราะรัฐบาลไทยกำลังจะเปิดการไปรษณีย์ขึ้นเร็ว ๆ นี้ เมื่อเปิดดำเนินการแล้ว จะได้สมัครเขาเป็นสมาชิกของสหภาพสากลไปรษณีย์ด้วย

เมื่อการเตรียมวางระเบียบแบบแผนจนสำเร็จเรียบร้อย พร้อมทั้งจะเปิดใช้การได้แล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรมไปรษณีย์ขึ้น ตั้งแต่วันที่ 4 สิงหาคม พุทธศักราช 2426 เป็นปฐม มีสำนักงานตั้งอยู่ที่ตึกใหญ่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา เหนือปากคลองโองอ่าง และในวันเดียวกันนั่นเอง (ซึ่งตรงกับวันเสาร์เดือนเก้าขึ้นค่ำหนึ่ง ปีมะแม เบญจศก 1245) ก็ได้มีประกาศเปิดการไปรษณีย์ทดลองในกรุงเทพฯ โดยกำหนดให้มีบริการไปรษณีย์ภายในอาณาเขต ดังนี้คือ

- 1.ด้านเหนือ ถึง สามเสน
- 2.ด้านตะวันออก ถึง สระประทุม
- 3.ด้านใต้ ถึง บางคอแหลม
- 4.ด้านตะวันตก ถึง ตลาดพลู

การเปิดบริการไปรษณีย์ในเขตกรุงเทพฯ ครั้งนี้ ปรากฏว่า เมื่อดำเนินการมาได้เดือนเศษ ปรากฏว่ามีผู้ใช้บริการมาก ได้ยังความชื่นชม สมพระราชหฤทัยมาก ดั่งจะเห็นได้จากกระแสพระราชดำรัส ซึ่งทรงพระราชทานแด่พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการผู้ใหญ่ ผู้น้อย ขาทูลละออง ฐิติพระบาท ราชทูตอเมริกันและท่านเอเย่นตอกอมิสแซและกงสุลต่างประเทศ ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2426 มีความตอนหนึ่งว่า

" การไปรษณีย์ซึ่งได้เปิดใช้โดยส่งหนังสือในแขวงจังหวัดกรุงเทพฯ เสมอนั้น ก็เป็นที่แปลกใจของเราที่ไม่คิดว่าคนไทยจะใช้น้ำหนักกันถึงเพียงนี้ ทำให้เรามีความประสงค์ที่จะจัดการให้จัดส่งหนังสือไปมาให้ได้ตลอดพระราชอาณาจักรสยามได้โดยเร็ว จะเป็นประโยชน์ในการค้าขายแลทางราชการมาก แล้วภายหลังเราหวังใจว่าจะทำตามคำเชิญของท่านผู้จัดการไปรษณีย์ใหญ่ในกรุงเยอรมนี ให้กรุงสยามเขาจัดการส่งหนังสือไปมาได้ทั่วโลก คือเขาในหมู่พวกการไปรษณีย์อันรวมกัน "